

KIRJALLINEN KYSYMYS 559/2013 vp

Väestötietojärjestelmään rekisteröimättömien oikeus syntymätodistukseen

Eduskunnan puhemiehelle

Eräs nepalilainen nainen haluaisi palata kotimaahansa Nepaliin. Nainen tuli Suomeen kolme vuotta miehensä perässä tarkoituksenaan aloittaa täällä opiskelu, mutta hänelle ei myönnetty oleskelulupaa. Suomessa oloaikana hän kuitenkin synnytti lapsen (tytär nyt 1-vuotias) ja haluaisi nyt palata takaisin kotimaahansa, koska hänellä ei ole oleskelulupaa ja siten mahdollisuutta opiskella/työskennellä Suomessa.

Naiselle ja hänen tyttärelleen on yritetty saada matkustusasiakirjoja kotimatkaa varten Nepalin suurlähetystöstä. Tästä kuitenkin ongelmat alkoi-
vat. Nepalin suurlähetystö ei suostu rekisteröimään Suomessa syntynyttä lasta Nepalin kansalaiseksi, koska naisella ei ole esittää virallista Suomesta saatua syntymätodistusta, joka tarkoittaa syntymätodistusta tai otetta väestötietojärjestelmästä, jossa mainitaan lapsen nimi, syntymäpaikka sekä isän ja äidin nimet. Koska nainen ei ole rekisteröitynä väestötietojärjestelmään, hänen ei ole tätä mahdollista saada. Hänellä on vain sairaalasta saatu todistus synnytyksestä, ja tätä todistusta ei lähes yksikään suurlähetystö hyväksy viralliseksi syntymätodistukseksi.

Naisen tyttärelle voidaan saada väliaikainen matkustusasiakirja ja he voisivat matkustaa koti-

maahan, mutta ongelma ei katoaisi. Koska Nepalissa kansalaisuus määräytyy isän mukaan ja virallista syntymätodistusta ei voi Suomesta saada, hänen tyttärestään tulee valtioton.

Eli hänen ongelmansa on se, että Suomesta ei saa virallista syntymätodistusta, koska hän ei kuulu väestötietojärjestelmään. Tämän nepalilaisen naisen tavoin moni muu samassa asemassa oleva ulkomaan kansalainen painii tämän ongelman kanssa, jos ei vielä Suomessa niin sitten omassa kotimaassaan, kun Suomen viranomaiset ovat lähettäneet kotimaihin lapsia, joista on tullut valtiottomia vain tämän puuttuvan virallisen syntymätodistuksen vuoksi.

Ruotsissa tätä ongelmaa ei ole ja turvapaikanhakijat sekä paperittomat ulkomaan kansalaiset saavat oikean syntymätodistuksen ilman, että he ovat rekisteröityinä väestötietojärjestelmään.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Miten on mahdollista, että Suomessa ei saa syntymätodistusta ilman, että on rekisteröitynä väestötietojärjestelmään, kun se Ruotsissa on mahdollista?

Helsingissä 14 päivänä kesäkuuta 2013

Tuija Brax /vihr

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Tuija Braxin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 559/2013 vp:

Miten on mahdollista, että Suomessa ei saa syntymätodistusta ilman, että on rekisteröitynä väestötietojärjestelmään, kun se Ruotsissa on mahdollista?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Monista muista maista poiketen Suomessa ei ole yleisessä käytössä erillistä lapsen vanhemmille annettavaa syntymätodistusta, jota nämä voisivat käyttää esim. todistuksena lapsen perheoikeudellisesta asemasta ja nimestä, vaan yleensä henkilöä koskevien tietojen selvittämiseen käytetään maassamme väestötietojärjestelmään tallettuvia tietoja ja niistä tapauskohtaisesta annettavista todistuksista ja otteista.

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista (661/2009) annetun lain (jatkossa väestötietolaki) 18 §:n mukaan järjestelmään talletettuja henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina tietoina, jollei osoiteta, että tieto on virheellinen tai puutteellinen. Tämän johdosta järjestelmän tietoja voidaan sellaisenaan käyttää hyväksi mm. hallinnollisessa ja oikeudellisessa päätöksenteossa.

Väestötietojärjestelmään talletetaan väestötietolaissa säädetyt tiedot ulkomaan kansalaisista, jos väestötietolaissa säädetyt rekisteröinnin edellytykset heidän kohdallaan täyttyvät. Ulkomaan kansalaisen rekisteröitymisen edellytyksistä säädetään väestötietolain 9 §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaan kansalaista koskevat tiedot talletetaan väestötietojärjestelmään, jos hä-

nellä on Suomessa kotikuntalain (201/1994) mukaan määräytynyt kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Muuta ulkomaan kansalaista koskevat tiedot voidaan tallettaa väestötietojärjestelmään, jos 1) hänellä on Suomessa kotikuntalaissa tarkoitettu tilapäinen asuinpaikka ja tallettaminen on tarpeen työskentelyyn, opiskeluun tai muuhun vastaavaan olosuhteeseen liittyvien velvollisuuksien tai oikeuksien toteuttamisen vuoksi, 2) tallettaminen johtuu Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisestä, tai 3) tallettaminen on hänelle kuuluvien oikeuksien tai hänelle asetettujen velvollisuuksien toteuttamisen tai muun vastaavan erityisen ja perustellun syyn vuoksi välttämätöntä. Pykälän 2 momentin mukaan ulkomaan kansalaisen on esitettävä tietojen tallettamista koskeva perusteltu pyyntö sille maistraatille, jonka virka-alueella hän ilmoittaa asuvansa. Maistraatin on varmistuttava pyynnön esittäjän henkilöllisyydestä voimassa olevasta matkustusasiakirjasta tai muusta vastaavasta luotettavasta asiakirjasta. Kun henkilön tiedot talletetaan ensimmäisen kerran väestötietojärjestelmään, hänelle on väestötietolain 11 §:n mukaan annettava henkilötunnus.

Lain 19 §:ssä säädetään väestötietojärjestelmän tietojen luotettavuuden varmistamisesta. Jos väestötietojärjestelmään talletettavaksi ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, voidaan pykälän mukaan julkisesti luotettavana tietona väestötietojärjestelmään tallettaa asiakirjan perusteella vain sellainen tieto, jonka luotettavuus on varmistettu alkuperäisestä virallisesta asiakirjasta tai sen luotettavasti oikeaksi todistusta jäljennöksestä taikka tiedon luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuini- tai hallintomenettelyssä. Tässä tarkoitettun asiakirjan on säännöksen mukaan oltava laillis-

tettu tai siihen on liitettävä asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistus sen alkuperästä, jollei Suomea sitovan kansainvälisen sopimuksen velvoitteiden täyttämisestä muuta johdu. Ulkomaisen asiakirjan esittäjä on säännöksen mukaan velvollinen tarvittaessa huolehtimaan esittämänsä asiakirjan kääntämisestä suomen tai ruotsin kielelle sekä sen laillistamisesta.

Yleisin syy sille, ettei ulkomaan kansalaisen ja tämän Suomessa syntyneen lapsen tietoja voida tallettaa väestötietojärjestelmään on se, ettei henkilöllä ole hänen kansalaisuusvaltionsa viranomaisen myöntämää matkustusasiakirjaa, muuta vastaavaa luotettavaa asiakirjaa henkilötiedoistaan tai, ettei tietojen luotettavuutta ole mahdollista varmistaa muilla laissa säädetyillä tavoilla. Väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010) 39 §:ssä säädetään lapsen syntymästä annettavasta todistuksesta. Jos lapsen tietoja ei ole merkitty väestötietojärjestelmään, voi se maistraatti, jolle terveydenhuollon toimintayksikkö on ilmoittanut lapsen syntymästä, pyynnöstä antaa lapsen äidille tai sille, jonka hoidossa lapsi on, ilmoituksen perusteella todistuksen lapsen syntymästä. Tällaisissa tapauksissa maistraatti voi kuitenkin antaa todistuksen vain niistä tiedoista, joista sille on toimitettu luotettava selvitys. Tämän johdosta maistraatti voi yleensä todistaa vain äidin ja lapsen välisen suhteen. Lapsen nimi ei sen sijaan yleensä määrydy Suomen nimilain (694/1985) mukaisesti, vaan hänen nimensä määrytymiseen sovelletaan ulkomaan lainsäädäntöä. Asianomaisen henkilön tulee esittää maistraatille asiasta selvitys, jotta maistraatti voi merkitä todistukseen myös tiedon lapsen nimestä. Vaikka väestötietojärjestelmään rekisteröimättömän lapsen isyyden määrytymiseen on yleensä mahdollista soveltaa Suomen isyyslakia (700/1975), ei äidin siviilisäädystä kuitenkaan aina saada riittävän luotettavaa selvitystä eikä avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyttä myöskään aina vahvisteta Suomessa, jos asianosaisten henkilöllisyydet ovat epäsel-

vät. Tällaisissa tapauksissa ei myöskään tietoa lapsen isästä ole mahdollista merkitä maistraatista annettavaan todistukseen. Nimilaki ja isyyslaki kuuluvat oikeusministeriön toimialaan.

Väestötietojärjestelmään rekisteröimättömän lapsen syntymän todistaminen on ainakin teorias- sa mahdollista tehdä myös soveltaen julkisesta notaarista (287/1960) annetun lain säännöksiä. Lain 4 §:n mukaan julkinen notaari on mm. velvollinen pyynnöstä antamaan esitetyn selvityksen tai tiedossaan olevien seikkojen perusteella todistuksia notaarille esitettyjen asiakirjojen sisällyksestä sekä ottamaan pöytäkirjaan selityksiä oikeudellisista suhteista sekä antamaan myös kolmannelle pöytäkirjasta jäljennöksiä. Julkisia notaareita ovat mm. maistraatin päällikkö ja hänen määräämänsä maistraatin virkamies. Laki julkisesta notaarista kuuluu oikeusministeriön toimialaan.

Maistraateissa on valmisteilla henkilö-, perhe- ja perintöoikeudellisten palveluiden kehittämissuunnitelma vuosille 2013—2015. Tarkoituksena on mm. luoda maistraattien käyttöön yksi yhtenäinen todistusasiakirja, jota voitaisiin käyttää väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen 39 §:ssä tarkoitettuna syntymätodistuksena sekä todistuksen käyttöä koskeva yhteinen ohjeistus.

Valtiovarainministeriössä on vireillä väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain muutosta koskeva valmistelu. Tarkoituksena on selvittää mm. voidaanko ulkomaan kansalaisten rekisteröinnin edellytyksiä koskevaa väestötietolain sääntelyä täsmentää niin, että myös sellaiset ulkomaan kansalaiset, joita koskevista henkilötiedoista ei ole tosiasiallisesti saatavissa henkilön kansalaisuusvaltion viranomaisten antamaa selvitystä, olisi mahdollista nykyistä laajemmin rekisteröidä väestötietojärjestelmään. Tavoitteena on, että hallituksen esitys voitaisiin antaa eduskunnalle syysistuntokauden 2013 aikana.

Helsingissä 27 päivänä kesäkuuta 2013

Hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkunen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 559/2013 rd undertecknat av riksdagsledamot Tuija Brax /gröna:

Hur är det möjligt att man inte i Finland kan få en födelseattest utan att vara registrerad i befolkningsdatasystemet när det är möjligt i Sverige?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

En särskild födelseattest som ges åt föräldrarna för att kunna användas t.ex. som intyg över barnets familjerättsliga status och namn är i motsats till många andra länder inte i allmänt bruk i Finland, utan för att utreda uppgifter om en person används i vårt land i allmänhet de uppgifter som registrerats i befolkningsdatasystemet och intyg och utdrag som fall för fall skrivs ut ur det.

Enligt 18 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) (nedan befolkningsdatalagen) ska de uppgifter som registrerats i befolkningsdatasystemet anses vara offentligt tillförlitliga, om det inte påvisas att de är felaktiga eller bristfälliga. Uppgifterna i systemet kan därför användas som sådana bl.a. vid administrativt och rättsligt beslutsfattande.

I befolkningsdatasystemet registreras de uppgifter om utländska medborgare som anges i befolkningsdatalagen om förutsättningarna för registrering enligt lagen uppfylls. Bestämmelser om förutsättningar för registrering av utländska medborgare finns i 9 § i befolkningsdatalagen. Enligt 1 mom. registreras uppgifter om utländska medborgare om dessa i Finland har hemkommun och bostad enligt lagen om hemkommun

(201/1994). Uppgifter om andra utländska medborgare kan registreras i befolkningsdatasystemet om 1) dessa har en sådan tillfällig bostad i Finland som avses i lagen om hemkommun och registreringen är nödvändig för att de ska kunna göra sina rättigheter gällande och fullgöra sina skyldigheter när det gäller arbete, studier eller andra motsvarande omständigheter, 2) fullgörandet av skyldigheter enligt ett internationellt avtal som är bindande för Finland kräver det, eller 3) registreringen är nödvändig för att dessa medborgare ska kunna göra sina rättigheter gällande och fullgöra sina skyldigheter eller av andra motsvarande och särskilda motiverade skäl. Enligt 2 mom. i paragrafen ska en utländsk medborgare lägga fram en motiverad begäran om registrering hos den magistrat inom vars ämbetsdistrikt han eller hon uppger sig bo. Magistraten ska försäkra sig om den utländska medborgarens identitet med hjälp av ett giltigt resedokument eller någon annan motsvarande tillförlitlig handling. När uppgifter om en person första gången registreras i befolkningsdatasystemet ska enligt 11 § i befolkningsdatalagen personen tilldelas en personbeteckning.

I 19 § i befolkningsdatalagen föreskrivs om kontroll av tillförlitligheten hos uppgifterna i systemet. Om uppgifter som anmälts för registrering i befolkningsdatasystemet grundar sig på en utländsk handling får på basis av handlingen som offentligt tillförlitliga uppgifter registreras endast de uppgifter vars tillförlitlighet har kontrollerats med hjälp av en officiell handling i original eller en tillförlitligt styrkt kopia av den eller de uppgifter vars tillförlitlighet tidigare har fastställts i ett finländskt domstols- eller förvaltningsförfarande. Enligt bestämmelsen ska en handling som avses här vara legaliserad eller åt-

följas av ett intyg om dess ursprung som utfärdats av en behörig myndighet i staten i fråga, om inte något annat följer av fullgörandet av skyldigheter enligt internationella avtal som är bindande för Finland. Den som visar upp en utländsk handling ska vid behov se till att handlingen översätts till finska eller svenska och legaliseras.

Den vanligaste orsaken till att uppgifterna om en utländsk medborgare och hans eller hennes i Finland födda barn inte kan registreras i befolkningsdatasystemet är att personen i fråga inte har något resedokument utfärdat av myndigheter i den stat där han eller hon är medborgare eller någon annan tillförlitlig handling med personuppgifter eller att uppgifternas tillförlitlighet inte kan kontrolleras på något annat lagstadgat sätt. I 39 § i statsrådets förordning om befolkningsdatasystemet (128/2010) föreskrivs om intyg som ska utfärdas över ett barns födelse. Om uppgifter om ett barn inte har införts i befolkningsdatasystemet, kan den magistrat till vilken en verksamhetsenhet för hälso- och sjukvård har gjort anmälan om barnets födelse på begäran och på basis av anmälan utfärda ett intyg över barnets födelse till barnets mor eller den i vars vård barnet är. I sådana fall kan magistraten dock endast utfärda intyg över uppgifter om vilka den har fått en tillförlitlig utredning. Magistraten kan därför i allmänhet endast intyga förhållandet mellan mor och barn. Barnets namn bestäms däremot vanligtvis inte enligt den finska namnlagen (694/1985) utan utländsk lagstiftning tillämpas på förvärv av namn. En utredning om saken ska företas för magistraten så att den kan anteckna uppgift om barnets namn på intyget. Trots att den finska lagen om faderskap (700/1975) i allmänhet kan tillämpas på bestämmande av faderskap när det gäller ett barn som inte är registrerat i befolkningsdatasystemet är det inte alltid möjligt att få tillräckligt tillförlitlig klarhet i fråga om moderns civilstånd och inte heller faderskapet för ett barn fött

utom äktenskapet fastställs alltid i Finland om de berörda parternas identitet är oklar. I sådana fall kan inte heller uppgift om barnets far antecknas på magistratens intyg. Namnlagen och lagen om faderskap hör till justitieministeriets kompetensområde.

Att intyga födelsen av ett barn är åtminstone i teorin möjligt också med tillämpning av bestämmelserna i lagen om notarius publicus (287/1960). Enligt 4 § ska notarius publicus på begäran på grundvalen av företedd utredning eller i stöd av omständigheter, som han äger kännedom om, utfärda intyg över innehållet i honom företedda handlingar samt protokoll uppta förklaringar om rättsliga förhållanden samt även till tredje man ge ut kopior av protokollet. Chefen för en magistrat och en av honom eller henne förordnad tjänsteman vid magistraten är notarius publicus. Lagen om notarius publicus hör till justitieministeriets kompetensområde.

En plan för 2013—2015 för utveckling av person-, familje- och arvsrättsliga tjänster är under beredning i magistraterna. Syftet är bl.a. att utarbeta en enhetlig handling som magistraterna kan använda som ett sådant intyg över ett barns födelse som avses i 39 § i statsrådets förordning om befolkningsdatasystemet samt gemensamma anvisningar om hur intyget ska användas.

På finansministeriet pågår en beredning av ändringar i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster. Syftet är att utreda om bestämmelserna i befolkningsdatalagen om förutsättningar för registrering av utländska medborgare kan preciseras så att också sådana utländska medborgare om vars personuppgifter det de facto inte går att få en utredning utfärdad av myndigheter i den stat där de är medborgare kan registreras i befolkningsdatasystemet i större utsträckning än hittills. Regeringens proposition avses bli överlämnad till riksdagen under höstsessionen 2013.

Helsingfors den 27 juni 2013

Förvaltnings- och kommunminister Henna Virkkunen